

VERSLAG DER MAANDELIJSCHE VERGADERING OP WOENSDAG 1 FEBRUARI L.L.

Aanwezig de heeren: C. Blankevoort, L. Keuller, Jon. v. d. Zwaan, J. Beckers, F. Paulussen, A. Hautvast, A. Revis, L. Grégoire, P. Vroom, H. Versterren, F. Kurris, L. Grossier, J. Maessen, Ed. Nijst, Br. Bernardus, Aug. Kengen, M. Mommers, N. v. d. Gugten, P. Bouchoms, P. v. d. Linden, Fr. v. Rummen, H. Schmitz, J. Pagnier, J. Rijk en G. Waage.

Daar de Voorzitter, Jos. Cremers, verhinderd is aanwezig te zijn, wordt de vergadering ditmaal gepresideerd door den vice-voorzitter, den heer Blankevoort. Na opening der vergadering, doet de heer **Beckers** de volgende mededeeling, waarbij 't betreffende object wordt getoond:

Op 18 Jan. bracht de heer Eussen, burgemeester te Elsloo, mij dezen vogel, die kort te voren op de Maas te Elsloo geschoten was. Pastoor Nillissen te Bemelen had de goedheid hem te prepareeren en tevens te determineeren als, *Geoorde fuut*, *Colymbus nigricollis* of *Podiceps auritus*. Vrouwelijk exemplaar in prachtkleed.

De *Geoorde fuut* komt voor in zuidelijk Europa, Frankrijk, Spanje etc. en in Z.-Azië tot in Japan. Het broedgebied is vooral Afrika. Bij ons schijnen enkele paren broedend gevonden te zijn in Z.-Holland en Noord-Brabant. In herfst en voorjaar komen bij ons enkele doortrekkers voor. Voor zijn oponthoud verlangt hij stille wateren met rijken plantengroei. Het nest wordt gemaakt uit half vergane, rottende planten, waarvan de eieren den invloed ondergaan. De eieren ter grootte van een duivenei zijn n.l. met eene bruinachtige laag vuil bedekt en eerst na afwasschen met warm water, komt de eigenlijk licht groengeelachtige kleur te voorschijn.

Na een broedtijd van 21 dagen afwisselend door mannetje en wijfje, komen uit de 4—6 eieren de jongen te voorschijn.

De heer **Waage** deelt mede, 't nest met eieren aangetroffen te hebben in de Ankeveense plassen. Boerenjongens trof hij daar aan met een 50-tal uitgehaalde eieren, waaronder 8 van de *Geoorde fuut*. Deze eieren werden als voedsel gegeven aan de varkens!

De heer **Rijk** toont 3 opgezette exemplaren van *Arctia caja*. 1 exemplaar is grooter en lichter dan de 2 andere. Deze 2 zijn uitgekomen in December, nadat de rupsen in November zich verpopt hadden. 't Normale exemplaar is in Juli uitgekomen. Tevens toont de heer Rijk een fraai exemplaar van *Viscum album* var. *polycoccon*. Deze variëteit heeft meer dan 2 bessen bijeen zittend, soms zelfs tot 9 toe. De leden worden dringend verzocht dit jaar met Kerstmis goed op deze variëteit te letten.

Men meent, dat een goede voedingsbodem deze variëteit doet ontstaan. Een courantenberichtje meldde één dezer dagen, dat een Zwitsersch arts goede resultaten had verkregen bij kankerpatiënten na inspuiting met een extract van *Viscum bessen*. De **waarnemend Voorzitter** dankt den heer Rijk voor 't fraaie, op alcohol gezette exemplaar van *V. album* var. *polycoccon*. Eveneens moeten wij den heer Rijk danken voor de prachtige wijze, waarop hij de vlindercollectie van 't Genootschap systematisch heeft gerangschikt. Ook de heer **de Wever** heeft een bedankje in ontvangst te nemen, want hij heeft de bibliotheek geschonken het prachtige werk van Tuboeuf „Monographie der Mistel”.

De heer **Mommers** toont een exemplaar van de zwam *Collybia velutipes*. Het mycelium groeide tusschen de schors en 't hout van een wilg en om nu 't vruchtlichaam aan 't licht te brengen, moest een zeer lange steel gevormd worden.

Hierna doet Pater **Schmitz S. J.** de volgende mededeeling:

Onze Limburgsche Stroomverkoopmaatschappij wendde zich in 1923 of '24 tot mij, om te vernemen, welke maatregelen genomen konden worden tegen de insectenlarven, die de houten palen („telefoonpalen”) op verschillende punten van de aan haar toebehoorende lijnen ondermijnden. De schade was voor de maatschappij zeer belangrijk, aangezien de aangetaste palen, die onder normale omstandigheden meer dan 20 jaren goed blijven, nu reeds na 12 jaar vernieuwd moeten worden. De palen waren destijds uit Rusland betrokken, en het vermoeden werd geuit, dat men te doen zou hebben met larven van houtwespen, die misschien met het hout zelf uit Rusland waren overgekomen. Dit laatste achtte ik onwaarschijnlijk, maar overigens interesseerde me het geval om verschillende redenen en ik nam op mij, te onderzoeken, welk insect dan eigenlijk de schade berokkende. Of het dan verder mogelijk zou zijn middelen ter bestrijding daarvan aan te wijzen, zou van het resultaat der onderzoekingen afhangen. Was de juiste vijand bekend, dan zouden leerboeken of vaklui op het gebied van technische Entomologie ons mogelijk wel verder helpen.

Ik kreeg nu een afgezaagd stuk telefoonpaal van bijna 1 M. lang thuis, dat aan den omtrek groote, elliptisch gevormde „vlieggaten” vertoonde. Er was dus reeds dadelijk te zien, dat hier geen *Anobium* in 't spel kon zijn (vlieggaten van *Anobium* hebben slechts 2 mm. doorsnee). Ook van *Sirex* was geen sprake, want die houtwesp maakt cirkelronde gaten. Naar alle waarschijnlijkheid waren larven van boktorren de schuldigen. Had ik toen reeds geweten, dat de larven van *Callidium violaceum* haar gangen uitsluitend tusschen spint en kernhout aanleggen, terwijl *Hylotrypes bajulus* in 't kernhout zit, dan was het raadsel vlugger op te lossen geweest. Zoo

kon ik niets anders doen dan de volwassen insecten trachten te kweken. Tot dat doel plaatste ik het stuk hout op een kamer en zorgde, dat het raam van die kamer zooveel mogelijk gesloten bleef, want dit heet de gemakkelijkste methode om houtinsecten zonder veel moeite te kweken: na de metamorphose vertoonen zich de imagines van zelf en worden aan het gesloten raam aangetroffen.

Ik wachtte echter in dit geval jaren lang tevergeefs. Eindelijk (als ik me niet vergis, in Juli 1926), vond ik in een hoek van de bedoelde kamer, ver van het raam verwijderd, een levende boktor, *Hylotrypes bajulus*. Deze keversoort had ik ook al in Sittard vaak en in groot aantal buiten op telegraafpalen gevangen en het was mij direct duidelijk, dat de in mijn kamer gevonden kever gekomen was uit het bewuste stuk hout. Er moesten overigens nog meer larven van deze soort in het hout schuilen; ze knaagden hoorbaar en verlaadden haar aanwezigheid ook door steeds nieuwe hoeveelheden van „wormmeel”, dat uit de vlieggaten te voorschijn trad.

De vijand, dien ik zocht, was dus gevonden. Maar welke waren nu de middelen, om hem te bestrijden?

Men onderscheidt twee soorten van middelen: praeservatief- en verdelgungsmiddelen. Voor de toepassing van 't eerste soort middelen was het te laat: de impregnatie van reeds geplaatste palen met kopersulfaat, carbolineum of teerolie is niet mogelijk. Volgens de Deensche auteurs Topp en Jensen-Storch is het overigens nog niet bewezen, dat impregnatie veel of zelfs iets helpt. Zij schrijven daarover in hun verleden jaar verschenen, zeer lezenswaardige brochure: *Husbukken og dens oedelaegelsesvaerk* (København 1927) p. 20: „In Deutschland werd teerolieimpregnatie aanbevolen, die alleen in aanmerking komt voor hout in open lucht, zooals leidingsmasten, enz. Het resultaat van de proeven daarmede strekt zich tot nog toe uit over een tijdvak van slechts elf jaren, waarbij gecyaniseerde masten als controle-materiaal dienden. Men vond, dat met teerolie geïmpregneerde palen slechts in enkele gevallen door *Hylotrypes* werden aangetast. Echter is een tijd van elf jaar voor een overtuigende proef veel te kort.”

Dit wordt i.c. nader toegelicht, o.a. wordt er op gewezen, dat het larvenstadium bij deze keversoort van twee tot elf jaar varieert, en dat de groote beschadigingen pas tegen het einde van 't larvenleven intreden. De gecyaniseerde palen waren sterk aangetast. De schrijvers beweren, dat voorloopig alleen eikenhouten palen tegen de infectie door *Hylotrypes*-larven zekerheid geven.

Met eikenhout hebben de schrijvers namelijk gedurende 6 jaar proeven genomen en gevonden, dat het nooit, ook al is het niet geïmpregneerd, door de larven wordt aangevreten. In verband met deze bewering vertoont Spr. een stukje eikenhout met een levende *Hylotrypes*-larve erin, die bewijst, dat zij in tegen-

stelling met hetgeen de Deensche auteurs beweren, zich wel degelijk ook met eikenhout weet te voeden. Spr. zegt, niet te kunnen begripen, dat Topp en Jensen-Storch bij hun ongetwijfeld zeer zorgvuldige proeven tot een negatief resultaat kwamen. De eerste de beste proef, die door ons werd genomen, had dadelijk een positief resultaat. De proef werd bedacht en begonnen door Spr.'s oud-leerling d.h. Fr. Soika S. J. te Kopenhagen en door Spr. voortgezet. In een stukje eikenhout (kernhout) werd een rechthoekig gaatje uitgesneden en een larve erin gebracht. Dan werd de larve in haar kunstmatige cel van boven afgesloten door een ander stukje eikenhout, dat met een touwtje op het eerste werd vastgebonden. Na 14 dagen was reeds een begin van een in het hout geknaagde gang zichtbaar, en thans, na vijf maanden heeft de larve een flinken gang gemaakt met twee openingen naar buiten, waarlangs het wormmeel naar buiten afvloeit.

In Denemarken worden in den laatsten tijd op verschillende plaatsen groote beschadigingen opgemerkt aan dakstoelen van kerk- en andere gebouwen. Overal zijn *Hylotrypes*-larven de oorzaak. Opvallend daarbij is, dat het — in sommige gevallen geheel vernietigde — timmerwerk overal ongeveer even oud is: de gebouwen dateren van 40 of 50 jaren geleden. Men had toen een bijzondere voorliefde voor leien daken en het is niet onmogelijk, dat de groote warmte, die zich onder zulke daken ontwikkelt, een voor de voortplanting van *Hylotrypes* gunstige factor is. Het is gebleken, dat de volwassen kevers hun broedplaatsen niet verlaten, zelfs wanneer zij daartoe de gelegenheid hebben, zoodat de eenmaal ingetreden infectie steeds voortwoekert en aldoor grooteren omvang aanneemt. Het Technologisch Instituut te Kopenhagen tracht middelen te vinden, om ook de reeds aangetaste balken en dakgeraanten enz. nog te redden. Er worden chemicaliën op gespoten, die een aaneengesloten, verharde korst vormen. Aldus tracht men de reeds in het hout aanwezige larvengeneratie als het ware levend in te metselen en tevens een nieuwe infectie van buiten te beletten. Bij telegraafpalen echter, die aan wind en weer en alle soort van beschadiging zijn blootgesteld, is van een dergelijk procédé uiteraard geen succes te verwachten.

Volgens mededeeling van de heeren Topp en Jensen-Storch heeft geen enkel proefstation in Europa tot nu toe zich bezig gehouden met de verwoesting van telegraafpalen door boktorren, behalve het laboratorium van Professor Eckstein te Eberswalde.

Op de vraag van Spr., of ook in Limburg gevallen bekend zijn, dat dakgebinten door *Hylotrypes* zijn vernietigd, zegt Pastoor **Ken-gen**, dat 5 jaar geleden de dakspanten van zijne kerk te Caberg vernieuwd moesten worden, omdat ze geheel „vermolmd” waren. Hij beschrijft die „vermolming” op eene wijze, die

ten sterkste doet vermoeden, dat *Hylotrypes* inderdaad ook het dakwerk van de kerk van Caberg op z'n kerfstok heeft.

Verschillende leden stellen naar aanleiding van deze mededeeling eenige vragen o.a. omtrent de gevoeligheid der larven voor giften, in welke houtsoorten ze speciaal voorkomen, enz. Deze vragen worden door den Spr. beantwoord, die er, door een vraag van één der leden op attent gemaakt, o.a. uitdrukkelijk op wijst, dat 't z.g. Doodskloppertje, een insect is, dat met *Hylotrypes bajulus* niets te maken heeft. De heer **Waage** vertoont een aantal gewone zeesterren, die allen, door een of andere oorzaak (diervraat), één of meer armen hebben verloren. 't Eigenaardige van deze Echinodermen is, dat zij verloren gegane deelen kunnen herstellen. Dit regeneratievermogen maakt zelfs, dat één arm weer kan uitgroeien tot een 5-stralig dier. Spreker toont dieren met 1, 2, 3 en 4 armen, die respectievelijk 4, 3, 2 en 1 arm herstelden. Vooral 't exemplaar met 4 geregeneerde armen toont fraai de komeetvorm. Verder laat de heer Waage circuleeren 2 cultuurbuisjes met een reincultuur van *Bacterium prodigiosum*, een bacterie, die in staat is een roode kleurstof te produceeren, en vertelt hierbij hoe zulke reinculturen worden verkregen. De bacterie is niet pathogeen en kan voorkomen o.a. op gebakjes.

Tot slot doet de heer Waage de mededeeling, dat waarschijnlijk iemand bereid gevonden zal worden 't *Acerasterreintje* bij Ubagsberg aan te koopen en dit dan te schenken aan 't Nat. Hist. Genootschap. Deze mededeeling wordt met applaus ontvangen.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de vice-voorzitter de vergadering.

VANESSA ANTIOPA L. (Koningsmantel).

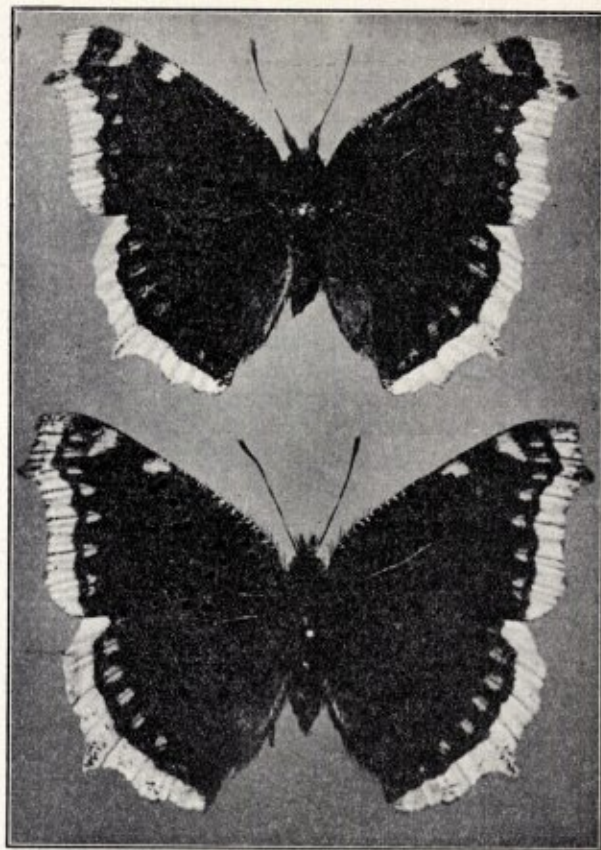
Ruim 10 jaar geleden, op 22 Augustus 1917, een zeer warmen dag, vingen wij op een eik onder de gemeente Best (N. B.) een exemplaar van *Vanessa antiopa* L. met geheel witten band (zie photo), welke pas uit de pop was gekomen.

De vlinder was totaal onbeschadigd, had nog niet gevlogen en kon gemakkelijk van den boom genomen worden, waarbij hij nog de bekende roodbruine „coconstof” afscheidde.

In diverse entomologische werken vindt men steeds vermeld, dat de witte rand slechts optreedt na de overwintering, als gevolg van beschadigingen of van verkleuring.

Zoo vermeldt Dr. J. Th. Oudemans in zijn werk: „De Nederlandsche Insecten”, pag. 401.

„Bovenzijde donker kersbruin met gelen „achterrand, waarvóór blauwe vlekken, aan „beide vleugelparen. Twee gele voorrands- „vlekken op den voorvleugel. Onderzijde als

Boven: Koningsmantel met witten rand.

Best, 22 Aug. '17.

Onder: Koningsmantel met gelen rand.

Weert, 25 Juli '17

„bij *Vanessa io*, doch zwarter en met het „geel der bovenzijde, dat hier witter is. „Vlucht 58 tot 71 m.M. Augustus-September „(ook in Juli. Juli-exemplaar uit Weert in „ons bezit. J. d. H. (Zie photo) en na de „overwintering in het voorjaar, als „wanneer de gele band door be- „schadiging en verkleuring geel- „achtig wit geworden is” enz. *)

Arnold Spuler vermeldt in: „Die Schmetterlinge Europa's”, Band I, pag. 17, o.a.:

„In ganz Europa, ausser Andalusien, vom „Juli in einer Generation bis zum Spät- „herbst *) nach der Ueberwinterung „—bis Ende April lebend — erscheint „die gelbe Randbinde gebleicht „weiss.”

Prof. Dr. Kurt Lampert in „Gross-Schmetterlinge und Raupen Mitteleuropa's”, pag. 86, vermeldt:

„Der Schmetterling überwintert, *) wobei „der gelbliche Saum eine weissli- „che Färbung annimmt.”

Het voorkomen van *Vanessa antiopa* L. met witten rand vóór de overwintering is dus een

*) Spatiëring van mij. J. d. H.